

Název a adresa školy:	Střední škola průmyslová a umělecká, Opava, příspěvková organizace, Praskova 399/8, Opava, 746 01
Název operačního programu:	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, oblast podpory 1.5
Registrační číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0129
Název projektu	SŠPU Opava – učebna IT
Typ šablony klíčové aktivity:	III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (20 vzdělávacích materiálů)
Název sady vzdělávacích materiálů:	ČJ III
Popis sady vzdělávacích materiálů:	Český jazyk III, 3. ročník
Sada číslo:	D-11
Pořadové číslo vzdělávacího materiálu:	08
Označení vzdělávacího materiálu: (pro záznam v třídní knize)	VY_32_INOVACE_D-11-08
Název vzdělávacího materiálu:	Tvarosloví (morfologie)
Zhotoveno ve školním roce:	2011/2012
Jméno zhotovitele:	Mgr. Edita Binarová

Tvarosloví (morfologie)

Tvarosloví (morfologie) je nauka o tvarech slov.

Slovní druhy:

- Rozlišujeme **10 slovních druhů**:

1. Podstatná jména (substantiva).	6. Příslovce (adverbia).
2. Přídavná jména (adjektiva).	7. Předložky (prepozice).
3. Zájmena (pronomina).	8. Spojky (konjunkce).
4. Číslovky (numeralia).	9. Částice (partikule).
5. Slovesa (verba).	10. Citoslovce (interjekce).

Slova dělíme na slova:

a) **ohebná** – můžeme je skloňovat nebo časovat (patří mezi slova plnovýznamová)

b) **neohebná** – nedají se skloňovat ani časovat (předložky, spojky, částice jsou slova neplnovýznamová, příslovce a citoslovce jsou slova plnovýznamová)

Některá slova mohou mít **platnost různých slovních druhů** (např. *kolem* domu – předložka, šel *kolem* – příslovce, v *září* chodíme do školy – podstatné jméno, *září* štěstím – sloveso, *že* bys dokázal – částice, nevěděl, *že* přijel - spojka)

Stavba slova

Slova se skládají z morfémů. Morfémy jsou nejmenší, dále nedělitelné části slova.

Morfémy mají význam:

- a) lexikální (významový)
- b) gramatický (mluvnický)

Morfémy:

Kořen (radix) – je základ slova, někdy může být kořen i samostatným slovem (např. *hrad*)

Předpona (prefix) – stojí před kořenem *pře-*, *pra-*, *vy-* (např. *přehrada*)

Přípona (sufix) – stojí za kořenem, nemohou být nikdy samostatnými slovy *-ec*, *-ad*, *-it*, *-ák*

Koncovka – stojí na konci slova, v různých tvarech se mění (např. *zahrada*, *zahrady*, *zahradou*...)

Kmen – část slova, ke které se připínají koncovky

Cvičení

1. Určete slovní druhy:

„Tato technika našim angličtinářkám významně pomůže, neboť on-line materiály vzniklé v projektu Angličtina pro strojaře mohou s žáky interaktivně využívat přímo v učebnách při hodinách angličtiny. Doposud s těmito materiály žáci mohli pracovat především doma, protože v jazykových učebnách příslušná technika chyběla,“ řekl ředitel školy Ing. Vítězslav Doleží. Jsme hrdí na to, že v našem regionu máme firmu, která naše strojaře nejen podporuje v průběhu středoškolského studia, ale může je v budoucnu i zaměstnat. A toto je jen část spolupráce zahájené mezi naší školou a firmou BRANO.

(www.sspu-opava.cz)

2. Určete slovní druh u vyznačených slov:

Šel kolem domu. Kolem domu je zahrada. Před závěrečným kolem soutěže.

Ráno bylo slunečné. Přijel hned ráno.

Ranění vojáci čekali na pomoc. Ranění čekali na příjezd sanitky.

Jdi tam místo něho. Hledal pracovní místo.

Chtěli mít z toho prospěch. Jaký je tvůj školní prospěch? Prospěch nevěděl, co dřív.

Byl bledý až hrůza. Zmocnila se jich hrůza.

3. Použijte ve větách následující tvary slov:

pila, lnu, tepu, zdraví, tuší, kosí

4. Určete stavbu následujících slov (předponu, kořen, příponu, koncovku):

nadbytečný, zákyně, přerozdělit, vyučovat, zeměkoule, stařena

Seznam použité literatury

- Martínková, V.: *Český jazyk 3*. Praha: Trizonia, 1995. ISBN 80 85573 – 12 - 1